

САҢГА ОЛОХ

№ 37 (1965) • Балаһан ыйын 27 күнэ, 2024 сыл, бээтинсэ • 12+

Бу
нүөмэргэ

Саһа кинигэ

Түмэл дьолун кинигэ
таһаартарда/2

Тэрилтэ түбүгэ

Көрдөрүү түпсөн иһэрэ
үөрдэр/3

Исписэлиис тырыбыната

Өрөспүүбүлүкэттэн дьиз
кэргэнгэ өйөбүл үксүүр/4

Түһүлгэ Аан Дархана – Никита Софронов!

Спорт. Бөҕө Тараҕай сырдык кэриэһигэр анаммыт
күрэххэ 80 хапсаҕайдьыт кэлэн кытынна/6

Никита Софронов кыраһыабай быраҕыыта // СЭМЭН ЖЕНДРИНСКЭЙ ХААРТЫСКАБА ТҮНЭРИИТЭ

Тэттик

Чурапчы снайпера ырааҕы ытыыга Бүтүн Арасыйытааҕы күрэх чөмпүйүнэ

Бу туһунан бэйэтин телеграм-ханаалыгар СӨ Ил Дархана Айсен Николаев иһитиннэрдэ. Сергей Яковлев өссө бу саас олунньуга, Дьокуускай куоракка аан бастакытын ытыллыбыт Сэбиэскэй Сойуус Дьоруойа Федор Охлопков сырдык кэриэһигэр анаммыт күрэххэ, ырааҕы ытыыга өрөспүүбүлүкэ чөмпүйүнэ буолбута. Кини онно ыйыллыбыт сыалын 2 бизрээстэ ыраахтан таппыта.

Чурапчы улууһа анал байыаннай дьайыы байыастарыгар 1,5 туоннаттан ордук ыйааһыннаах гуманитарнай көмөнү онордо

Чурапчы дэлэгээссийэтэ ДНР уонна ЛНР тирэх пууннарыгар Саха сириттэн төрүттээх байыаннай сулууспалаахтарга тийээн көмөтүн тиксэрдэ. "Запорожье, Донецк, Луганск туһаайыларын фронттарыгар сулууспалыыр байыастарбытыгар биһиги матассыыкыллары, тепловизордары, түүгү прицеллары, араасыйа сибээстэрин, хахха сизэккэлэри, утахтары уонна Чурапчыбыт улуунун эт-үүт кэмбинээтин бородукталарын илдьэн тиксэрдибит. Уолаттар, биллэн турар, дьизээҕи астарыгар олунун диэн үөрдүлэр – ыйаарыламмыт собо, Чурапчыларын ыйааммыт этэ. Биһиги дэлэгээссийэбит анал байыаннай дьайыы буола турар балаһатыгар онус сырыыбыт буолар", — диэн улуус баһылыга Степан Саргыдаев иһитиннэрдэ.

Чурапчыга Хоту көһөрүллүү 82 сылынан кэриэстэбил миитин буолла

Балаһан ыйын 19 күнүгэр тус Хоту күүс өттүнэн көһөрүллүүгэ баран төрөөбүт дойдуларыгар, хатын-чаран алаастарыгар эргиллэн кэлбэтэх хаарыан дьоммутун, биир дойдулаахтарбытын кэриэстиибит.

Көһөрүллүү мемориалыгар сибэкки дьөрбөтүн ууруу сизэригэр-туомугар улуус баһылыгын социальнай болпуруостарга солбуйааччы Мария Кронникова, Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Сивцев, улуус дьаһалтатын ычат салаатын салайааччыта Алгыстаана Федорова, хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа, үлэ бэтэрээнэ Василий Дьячковскай кыттыыны ыллылар. Дьаһалга Чурапчыларыгар эргиллэн кэлбэтэх биир дойдулаахтарбыт, кырачаан оҕолор ыраас куттарын кэриэстэригэр С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ "Көһөрүллүү" аахсыйаны тэрийэннэр кэлбит дьонго өйдөбүннүк значоктары түнгэтилэр.

"Ситиһиитин Кыайыы буоларын туһугар аһыыбыт"

Балаһан ыйын 18-20 күннэригэр Дьокуускайга өрөспүүбүлүкэтээҕи "Юнармия" ычаттар уонна үөрэнээччилэр патриотическай Слеттарын иһинэн "Аҕа дойдуну көмүскээччилэр" диэн байыаннай-ыспартыыбынай оонньуулар буолан аастылар.

Барыта холбоон 14 хамаанда кытынна. Чурапчы улуунуттан сүүмэрдэммит "Чурапчы" байыаннай-патриотическай кулууп чилиэннэрэ биэс көрүн түмүгүнэн эрэллээхтик бастаан, хаһыс да төгүлүн өрөспүүбүлүкэ чөмпүйүннэринэн буоллулар. Биһиги ычаттарбыт кэннилэриттэн иккис миэстэни Уус Алданнар, оттон үһүс миэстэни Горнайдар ыллылар.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Балаһан ыйын
27 күнэ
БЭЭТИНСЭ

Балаһан ыйын
28 күнэ
СУБУОТА

Балаһан ыйын
29 күнэ
БАСКЫҤААННА

Балаһан ыйын
30 күнэ
БЭНИДИЭННИК

Алтынньы
1 күнэ
ОПТУОРУННЬУК

Алтынньы
2 күнэ
СЭРЭДЭ

Алтынньы
3 күнэ
ЧЭППИЭР

14° 2°

8° -2°

5° -2°

4° -2°

4° -2°

4° -1°

4° -2°

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Хомуур үлэтэ түмүктэнэр

Өрөспүүбүлүкэҥэ кыстыкка сүөһү, сылгы аһылыгын бэлэмнээһин хампаанньата түмүктэнэн эрэр. Бүгүнтү күнүгэ уопсай былааны толоруу 91% тэнгэспит. Бурдугу, оҕуруот аһын хомуйуу үлэтэ күүскэ бара турар. Түмүктүүргэ үлэни өссө күүһүрдүөххэ наада.

Булт эйгэтигэр

Дойду Салалтата булт эйгэтин уонна бултуур сирдэри салайыыга судаарыстыбаннай иһитиннэрэр тиһиги тэрийэр туһунан уураагы таһаарда. Бу тиһик 2025 сыл тохсунньу 1 күнүттэн «Гостех» кэлим сыһыппара платформатыгар үлэтин саҕалыаҕа.

Татарстаны кытта сыһыан бөҕөргүүр

Ил Дархан Татарстан вице-премьерэ Василь Шайхразиевы кытта көрсөн, эрэгийиэннэр икки ардыларыгар бииргэ үлэлээһини кэнгэтиини кэпсэттилэр. Ол курдук, туризмы сайыннарыыга хардыылар оҕоһуллалларын, икки эрэгийиэн икки ардыгар сыһыан урдук таһымга тахсыбытын эттэ уонна Казань куоракка «Алтын минбар» диэн ХХ-с норуоттар икки ардыларынааҕы киинэ бэстибээлигэр саха режиссера Алексей Романов «Легенды вечных снегов» киинэтэ гран-при ылбытынан эфэрдетин тиэртэ. Доржордуу сибээс искусство көмөтүнэн бөҕөргөөн иһиэ диэтэ Василь Шайхразиев.

«Арасыйыа тимир суоллара» хампаанньаны кытта былааннаах үлэ барар

Өрөспүүбүлүкэ баһылыга Уһук Илин тимир суоллара — «Арасыйыа тимир суоллара» салаатын салайааччыта Евгений Вейден уонна чох хостуур хампаанньалар бэрэстэбиитэллэрин кытары көрүстэ. Саха сирэ уонна «Арасыйыа тимир суоллара» хампаанньа таһаарс тизийитигэр бииргэ үлэлэһиилэрин түмүгүн ырыттылар, инники былааннарын торумнаатылар. Чогу тизийиэ сөбүлэһи толоруллан, быйыл 8 ыйга 17 мөл. тахса туонна чох тизийилибит. Ону тэнгэ чох таһы кээмэйн улаатыннары уонна РФ Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин соруудаһынан толоруллар Илин полигон тимир суолун ситимигэр үлэ кыамтатын күүһүрдүү, улаатыннары туһунан кэпсэтии барда.

Научнай-технологическай бэлиитикэҕэ Сэбиэт мунньаҕа буолла

Мунньахха өрөспүүбүлүкэҥэ научнай кэлим чинчийи тосхолун үһүс түһүмэҥин кэпсэттилэр. Бырагыраама үһүс түһүмэҥэ 2025-2027 сылларга былааннанан турар. Бу бырайыак өрөспүүбүлүкэҥэ улахан суолталаах. Сэбиэт мунньаҕар норуоттар икки ардыларынааҕы сэлии киинин концепциятын көрдүлэр. Дьокуускайга сэлии билим чинчийиилэригэр аныгы аан дойду таһымнаах киини тэрийэри былаанныылар. Манна криохранилище, билим-лабораторнай куорпус, научнай-чинчийэр полигон, кэтээн көрүү ыстаансыыата, түмэл-онгорон таһаарар комплекс баар буолуоҕа. Саҥа киин билими кытары, туристическай эбийиэк буолуохтаах, тутуллар сирэ уонна архитектурнай быһаарыылара барыта итинтэн сизттэрэн тахсыахтаах.

СӨ Ил Дарханын уонна Бырабытталыстыбатын пресс-сулууспата.

Эбэрдэ

Күндү Саха сирин олохтоохторо!

Саха Өрөспүүбүлүкэтин салалтатын аатыттан уонна тус бэйэм өрөспүүбүлүкэбит Судаарыстыбаннаһын күнүнэн эбэрдэлибин!

1990 сыл балаҕан ыйын 27 күнүгэр Саха ССР XII ытырыылаах Урдүкү Сэбиэтэ Михаил Николаев көбүлээһининэн өрөспүүбүлүкэ судаарыстыбаннай суверенитетын туһунан декларацияны ылыммыта. Бу күн өрөспүүбүлүкэ инники дьылбатын быһаарбыт, сайдар тосхолун түстээбит күн быһыытынан устуоруйаҕа киирбитэ. Биһиги бэйэбит кэскил-битин быһаарар бырааппытын би-гэргэтэн туран, Арасыйыа Федерациятын састаабыгар өрөспүүбүлүкэ судаарыстыбаннаһын чөл хааллар-быппыт.

Саха сирэ 1992 сыл кулун тутар 31 күнүгэр Федеративнай дуогабары түһэрсэри сэргэ экэнэмиичэскэй боппууостарынан чопчуламмыт сөбүлэһиэҕэ эмиз илии баттыры ситиспит Арасыйыа Федерациятын соботох субъектынан буолар. Ол түмүгэр экэниэмикэни салгыы сайыннаар, өрөспүүбүлүкэ бүд-дүөтүн толору кээмэйнэн торум-нуур кыах үөскээбитэ.

Судаарыстыбаннас күнэ — Саха сирин олохтоохторугар дьоһун бы-рааһыннык. Бу биһиги өрөспүүбү-лүкэ уһулччулаах судаарыстыбан-най үлэһиттэригэр, Бастакы Бэрэ-сидьиэммитигэр Михаил Ефимович Николаевка дириг ытыктабылбы-

тын кэрэһэлиир күн. Бүгүн Сахабыт сирэ Уһук Илингэ инники күөҥгэ сылдьар, тэтимнээхтик сайдар дойду бигэ тирэҥин быһыытынан Улуу Арасыйыа модун кыабын, көмүскэнэр куйабын бөҕөргөтө-гө төһүү күүһүнэн буолар. Биһиги анал байыаннай дьайыы хонууту-гар дьоруойду охсуһар биир дой-дулаахтарбытынан, хорсун - хоодуот буйуннарбытынан киэн туттабыт. Кыайыы туһугар өрөспүүбүлүкэбит кыаллары барытын онорор.

Ааспыт сыллар усталарыгар Саха сирэ биллэрдик сайынна. Үгүс тургу-туулары туораан кэллибит, килбиэн-нээх үлэбитинэн дойдубут саҕаттан саҥа кирбиилэри ыларын ситисти-бит.

Ол курдук, кэнники биэс сыл 270 тахса социальнай эбийиэҕи үлэҕэ киллэрдибит. Балар сүрүннээн Арасыйыа Бэрэсидьиэнэ көбүлээ-бит национальнай бырайыакта-рын чэрчилэринэн тутулуунулар. Хаарбах дьизэлэртэн дьону көһөрүү далааһынынан дойдуга инники күөҥгэ сылдьабыт. 2019 сылтан өрөспүүбүлүкэҕэ 278 элбэх кыбар-тыраллаах олоһор дьиз тутуллан, 40,6 тыһ. Саха сирин олохтооҕо көстө.

Өрөспүүбүлүкэҕэ хас биирдии бэһис дьиз кэргэн — элбэх оҕолоох, оҕо төрөөһүнүнэн биһиги дойдуга ахсыс мизтэлээхпит, оттон олоһу олоруу уһуна 73,6 сааска тийиэн, дойду орто көрдөрүүтүн куоһарда.

Бүгүн биһиги Саха сирин сай-

дытыт саҥа түһүмэх кэмигэр үк-тэннибит. Судаарыстыба баһылы-га Владимир Владимирович Путин Дьокуускай уонна Нерюнгри куо-раттар сайдыыларын маастар-бы-лааннарын бигэргэттэ, Арасыйыа Арктикатааҕы балаһатын тирэх пууннарын кэрискэтигэр Тиксии бөһүөлэгэ уоңна Найба сэлиэнньэ-тэ киирдилэр. Өлүөнэни туоруур муостаны тутууну чопчулаабыт ыра санаабыт олоххо киллэрии Дьо-куускай куорат агломерациятын кэлимник сайыннары сүннүһүн саҕаланна. Өрөспүүбүлүкэ киин куо-ратыгар Олонхо уонна ускуустуба Ар-ктикатааҕы киинэ, Музыка урдүкү ос-куолатын дьизэтэ, Кэлэр көлүөнэ-лэр пааркалара, Киинэ элбэх ха-йысхалаах толору эргиирдээх пави-льона курдук баараҕай эбийиэктэр тутулуохтара. Бу өрөспүүбүлүкэҕэ чу-гастааҕы сылларга олоххо кириэ-тээх бырайыактар сорболооро эрэ.

Ытыктабыллаах Саха сирин олох-тоохторо!

Сахабыт сирэ уонна улуу Арас-ыйыа чэлгийэ сайдалларын туһугар уопсастыба олоһор-дьаһаҕар көх-төөхтүк кыттыгыт, үтүө суобастаах үлэбит иһин махтанабын!

Бу кэрэ-бэлиэ күн эһиэхэ чэгиэн-чэбдик буолууну, дьолу-сөргүнү аҕаллын! Эһиги дьизэбитигэр-уокку-тугар үтүө санаа, эйэ уонна ил уйа-ланыахтын!

Айсен НИКОЛАЕВ,
СӨ Ил Дархана.

Түмэл дьоһун кинигэ таһаартарда

Саҥа кинигэ. Кинигэҕэ көһөрүллүүгэ сылдьан кэлбит 21 дьоруой ийэ ааттара үйэтитилиннэ

Афанасий ЗАХАРОВ

Хатылытааҕы көһөрүллүү исто-риятын кэпсиир түмэл үлэтин дьон сэргиирэ оруннаах. Бу ханна да суох түмэл буолар.

Кини кэпсиир кэпсээнэ уйан дууһа-лааҕы уйадытар, хатан сүрэхтээҕи харааһыннаар. Ону таһынан очо-тооҕу ытык көлүөнэ дьон олох эрэ туһугар өрө мөхсүбэтэхтэрэ, бэйэ-лэрин харыстанар диэни билбэк-кэ кыайыы туһугар үлэлээбиттэрэ. Төһө да өллөллөр-сүттэллэр, аччык, аас — туор сырытталлар, оччотоо-ву эбээһинэһи толорон фронтга ытытылар балык былаанын аһары толорон турардаахтар. Онон Улуу Кыайыыны уһансыбыттара. Дой-дуларын ахталлара олус күүстээҕэ. Хата, Илья Егорович Винокуров курдук саха саарына баар буолан дойдуларыгар төннөр дьоллом-муттара.

Дойдуларыгар эргиллэн эйэ-лээх олоһу тутан харса суох үлэлээ-биттэрэ, өтөхсүйбүт алаастар дьон үөрэр, оҕолор күлсэр сагаларынан туолбута. Өр кэмнээх дьаныардаах үлэнэн сылгы, сүөһү ахсаана элбээ-битэ, дьиз — уот тутуута үксээбитэ, улуус сайдан, дьоно элбээн, били-гин өрөспүүбүлүкэҕэ биир бастын улуус буолар.

Көһөрүллүү уодаһыннаах сыл-ларын тулуйан, ордон кэлэн дой-дуларыгар ыал буолан элбэх оҕо-ломмут ийэлэр тустарынан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Норуодунай учуутала Дмитрий Павлович Чече-бутов ахтыылары хомуйан, түмэл сэбидиссэийгэр Марфа Владими-ровна Чичигинароваҕа бэлэмнэтэн, ситэртэрэн дьоһун кинигэ быһыл күн сирин көрдө. Бу кинигэ сүрэх-тэниитэ балаҕан ыйын 19 күнүгэр Егор Борисов аатынан бибилиэти-кэҕэ тэриллэн ытытылынна. Онно кинигэҕэ киирбит дьоруой ийэлэр оҕолоро, сиэннэрэ араас сиртэн кэлэн махтал тылларын эттилэр, дьоннорун туһунан аһыннылар.

Кинигэ аата “Ийэ буолан олоһу салҕаары” диэн бэрт суолталаахтык ааттаммыт. Дьахтар анала, кини дьоло олоһу салҕаан, оҕо төрөтөн норуот кэскилин тэнитии буол-лаҕа. Кинигэҕэ Чурапчы улуһуттан көһөрүллүүгэ сылдьан кэлбит 21 дьоруой ийэ ааттара үйэтити-линнэ. Ону таһынан, 69 сэттэт-тэн элбэх оҕолоох ийэлэр ааттара, кинилэр тустарынан ахтыылар киирдилэр. Дмитрий Павлович бэйэтэ этэринэн, “Өтөх төнүргэс-тээх, сурт кэриэстээх” диэн саха өһүн хоһооно мээһэ этиллибэтэх. Көһөрүттэн дойдуларыгар төннөн кэлбит эдэркээн кыргыттар алаһа

дьиэни тэринэн, ыал ийэтэ буолан, оҕону — урууну тэниппиттэрэ олус улахан суолталааҕын ыйбыт. Үөрэ-тэн көрдөххө биэс — алта оҕолоох ийэлэр олус элбэхтэр эбит. Ол иһин Чурапчыбыт дьоно элбээн, үлэһит илии үксээн манньык сайдыыга кэ-ллэхпит. Киһи сүгүрүйэр, ытык-тыы ахтар, аныгы ыччакка холо-бур туттар үйэлээх сэхэнэ буоллаҕа.

Бу кинигэ матырыйаалларын эбии үөрэтэн, ийэҕэ албан аат ис-тиэндэлэрин өскуола аайы ыйаан, кэнчээри ыччакка, кэлэр көлүөнэҕэ холобур туттар олус наадалааҕын ыйар тобоостоох. Маны үөрэх са-лалтата болҕомтото суох хааллар-батыгар баҕа санаабытын аныыбыт.

Хатылытааҕы түмэл дьоһун кинигэ таһаарбытыгар, улууспут дьаһалтата өйөөбүтүгэр, олох-тоох “Саҥа олох” эрэдээксийэ көмө буолбутугар махтанабыт. Манньык Улуу Кыайыыны уһансыбыт улуу көлүөнэ дьоммутун үйэтитэрбит, ахтан — санаан ааһарбыт кэскилби-тин кэнэтэр, олоххо — үлэҕэ эппиэ-тинэһи үрдэтэр, Чурапчыбытын таптыырбытын эбии күүһүрдэр.

Видеоу
бу сизгэнэн
киирэн
көрүң

Көрдөрүү тупсан иһэрэ үөрдэр

Тэрилтэ түбүгэ. Нэһилиэнньэни бэйэ аһынан-үөлүнэн хааччылар «Чурапчы» ТХПК билингни үлэтин-хамнаһын туһунан сырдатабыт

Людмила ГОРОХОВА

Улуус сайдар саҕабын түс-тэспит «Чурапчы» ТХПК улуус-пут олохтоохторун эрэ буолбакка, бүтүн өрөспүүбүлүкэни бэйэ сибистэй аһынан хааччылар, тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанааччыларга тирэх буолар биир тутуах тэрилтэбит.

131 үлэһиттээх тэрилтэ бэрэссэдээтэлинэн кулун тутар ыйтан тыа хаһаайыстыбатын эйгэтигэр баай уопуттаах Николай Петров үлэлиир. Кинилиин кэпэрэтиип күн-бүгүнгү үлэтин-хамнаһын, инники былааннарын туһунан сөһөргөстүбүт.

●●● **Николай Ильич, үтүө күнүнэн! Бастан туран, сайынны күүрээниэх үлэ кэмэ түмүктэммитинэн үүтү туттарыы туһунан ааҕааччыларбытыгар сырдат эрэ.**

●●● «ЧУРАПЧЫ» ТХПК 1997 сыллаахтан тэриллэн үлэли олорор. Оччотооҕуга ыһыллы-тобуллу, тыа хаһаайыстыбатын бэлиитикэтэ уларытар кэмигэр улуус салалтата уонна новатор салайааччы Андрей Тимофеевич Ноговицын сайдар суолу туруулаһан, санга сүүрээни кыһаҕа кыһаҕа олоххо киллэрэн, сүрдээх үчүгэйдик үлэлэббиттэрэ. Оччоттон баччаанга диэри бу тэрилтэ баар буолан Чурапчы улууһа сүөһүтүн ахсаанын улаханньа аччаппакка, эспэккэ кэллэ.

Атын улуустарга тэннээтэххэ куһаҕана суох көрдөрүүлээхпит. Быйыл, урукку сылларга тэннээтэххэ, улуус үрдүнэн үтүт туттарыта көхтөөхтүк барда. Манна биир сүрүн төрөтүнэн Ил Дархан Айсен Николаев соруудабынан үтүт харчыта 10 солкуобайынан үрдээн, 80 солкуобайга тэннээпитэ буолла. Ону тэнэ, бу сааскыттан үтүт тутууга үгүс үлэни-хамнаһы ыттыбыт. Дьонго өйдөтүү үлэтин ыттар сыаллаах тыа хаһаайыстыбатын салаатын испэлиитэрин кытта нэһиликтэри кэрийэн, сүөһүлээх хаһаайыстыбалары кытта көрсүһүү тэрийдибит, мунньахтаатыбыт. Ол түмүгэр чааһынай дьон сүөһүлэрин хаһаайыстыбаннай кинигэтэ-тэн таһааран бааһынай хаһаайыстыбаларга кыттыстылар. Элбэх ынахтаах ыал сороҕо бэйэ дьарыктаах, сороҕо бааһынай

хаһаайыстыба буоллулар. Онон быйыл үгүс сүөһүнэн дьарыктанааччылар ынах төбөтүгэр субсидия ылбакка, үтүт туттаран дохуот ааҕыстылар. Бу сайын үтүт туттарытыгар муну-таан 326 киһини кытта дуогабар түһэристибит.

Быйыл тоҕус ый түмүгүнэн 4432 туонна үтүт тутан астаатыбыт. Бу былырынны сыллааҕы көрдөрүүттэн 208-с туоннаан элбэх. Өссө иннибитигэр үс ыйдаахпыт. Онон 4690,75 туонна сыллааҕы былааннаахпыт толорор кыахха киирдибит.

Үтүт туттарытыгар бастаан иһэр нэһилиэгинэн Болугур буолар. Кинилэр көрдөрүүлэригэр төһүү күүһүнэн «Мындааа-йы» ТХПК буолар, 481 туонна үтүт туттардылар. «Мындааа-йы» ТХПК салайааччыта Проконий Старостин бэйэтэ бэтэринээр үөрэхтээх буолан, үтүт ыаһыныгар болҕомто ууран, билингни туругунаан 302 туонна үтүт ыатылар. Бу улуус үрдүнэн саамай үчүгэй көрдөрүү.

Иккис үчүгэй көрдөрүүлээх нэһилиэк Мырыла. Тоҕус ый түмүгүнэн 468,5 туонна үтүт туттардылар. Сайын күн-нээҕилэрэ 3,5 туоннага тийэ сырытта. 20 бааһынай хаһаайыстыбалаахтар, сүөһү көрөр кэпэрэтииптэригэр 27 чааһынай киһи холбоһон үлэлиилэр. Киһи астынара диэн бу нэһилиэккэ эдэр ыччат сүөһүнэн дьарыктанар буолла. Үтүт туттарар дьон сааһыран иһэллэрэ өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн биир улахан кыһалҕага кубулуйда. Онон холоотоххо, Мырылалар бэркэ тэринэн олоролор.

Элбэх үтүт туттарааччылаах нэһилиэгинэн Чакыр буолар, 27 бааһынай хаһаайыстыбалаах.

Кэники сылларга көрдөрүүтэ мөлтүү турбут Болтоҕо нэһилиэгин дьонно быйыл түмсэниэр, көрдөрүүлэрэ лаппа тубуста. Былырын сыл устата 46 туоннаны туттарбыт буоллахтарына, быйыл тоҕус ый түмүгүнэн 112 туоннаны туттардылар.

Биллэрин курдук, балабан ыйыттан, кыстык иннинэ дьон сүөһүлэрин сиргэ маччитта ытталлар. Иннэ ынан билигин үтүт туттарыта аччаан турар. Сайын күнүгэ муну-таан 35-38 туоннаны тутта сылдьыбыт буоллахпытна, билигин күн-нээҕибит 12 туонна буолла. Ол эрэн кыстыкка киирдэхпитинэ ситиһэммит, сотору кэминэн былааммытын толорор кыахтаахпыт.

Үтүт хаачыстыбатын тупсарыга болҕомтобутун уурабыт. 2021 сылтан саҕалаан «Мындааа-йы» ТХПК «Милк Эксперт» диэн тэрилтэни кытта үлэлэһэн, састаабыгар 18 ингэмтэлээх булкадаһыктаах уотурба аҕалан сиэтэн, үтүт сыатын уонна ыамын көрдөрүүтэ эбиллэн иһэр. Билигин атын нэһиликтэр эмиэ бу үтүө холобуру сэргээн бэйэлэригэр ылынны-

«Чурапчы» ТХПК - Дьокуускайга ас-үөл дьаарбанкатыгар.

лар. Бу уотурбаны сиэттэххэ үтүт сыата 4,5-5% диэри тахсар. Тыа хаһаайыстыбатын салаатын дьаһалынан быйыл улууска сэттэ вагон уотурбаны аҕалан, дьонго үтүт суотугар түнгэтэммит көрдөрүү тубуста. Кэники, бу күһүнгү кэли уотурба 20 ингэмтэлээх булкадаһыктанна. Онон наука, технология күүскэ сайдар кэмигэр сүөһү иитиитинэн дьарыктанааччылар сана ныманы үлэлэригэр туһаныах тустаахтар.

●●● **Нэһилиэнньэҕэ хаһан баҕарар арыы болпуруоһа сытыытык турар. Быйыл төһө туонна арыы онһулунна?**

●●● Урукку сылларга арыыны онгортон таһаарыыбыт кыччы сылдьыбыт буоллаҕына, билигин саппаастаахпыт. Былырын баччаларга 70-ча туонна арыыны астаабыт буоллахпытна, быйыл 100 туонна арыыны онгордубут. Онон бүддүөт тэрилтэлэрин, улуус олохтоохторун хааччылар, кыстыгы туоруур арыланньыт.

Бу күнүргэ нэһилиэнньэҕэ сааскы арыыга аахсыһа биллэрдибит. Ол курдук арыы ки-илэтин 1400 солкуобайтан 1200 солкуобайга түһэрэн, дьаһыгынан атыыны тэрийдибит.

●●● **Сотору кэминэн идэһэ сүөһүнү маассабай астааһын кэмэ чугаһаата. Эт тутуутугар быйылгы былаангыт?**

●●● Улуус дьаһалтатын, үөрэх салаатын кытта үлэлэһэммит, быйылгыттан сылы эргиччи улууспут уһууааннарын, оскуолаларын бэйэбит хаачыстыбалаах эппитинэн хааччылаахпыт. Бу тэрилтэлэр сылы 31 туонна этинэн тахсаллар. Былырын биһиги тэрилтэ уопсайа 51 туонна эти туппут буоллахпытна, быйыл 20-30 бырыһыанынан элбэҕи тутар былааннаахпыт. Күн бүгүн номнуо алта төгүл сүөһү өлөрүүтүн ыттыбыт. Маҕаһыыннарга сибистэй эти таһаардыбыт.

●●● **Нэһилиэнньэни өссө биир интэриэһиргэтэр**

болпуруоһунан оҕуруот аһын харайар сир үлэтэ буолар. Быйыл хайдах дьаһанабытыт?

●●● Оҕуруот аһын харайар сир үлэтэ ноһоттоох, нэһилиэнньэҕэ социальнай суолталаах салаа буолар. Чурапчы нэһилиэгин дьаһалтата кытта сүбэлэһэммит, быйыл үлэлэтэ-бит. Балабан 27 күнүттэн хортуппуйу тутууну саҕалыбыт.

●●● **Онгортон таһаарар бородууксуйабыт туһунан билиһиннэр эрэ.**

●●● Биһиги 40-тан тахса көрүн бородууксуйаны онгоробут. Үрүң ас, эт, халбаһы бородууксуйаларын араас көрүңүн онгортон таһаарабыт уонна кулинария үлэлэтэбит. Уот, гаас тарыытара, ону тэнэ Дойду Баһылыгы соруудаһынан хамнас үрдээн, муус устар ыйтан бородууксуйаларыт сыаналарын үрдэтэн турабыт. От ыйын 1 күнүттэн эмиэ уот, гаас тарыыта үрдэбитэ эрэри, сыананы тутан турабыт.

●●● **Техническэй баазаны ханатыҕа, өрөмүөнгэ туох үлэни-хамнаһы ыттыбыт?**

●●● Өрөмүөн үлэтигэр киирдэххэ, 14 арыы онгорор сыахтаахпыттан иккитэ эрэ санга, уоннааҕылар олох эргэлэр. Онон эһиилгэттэн сылга иккилии санга арыы сыахтарын тутан саҕалыахпыт. Эһиил Мырылаҕа уонна Сыланга санга оборудованиелаах, бары ирдэбилгэ эппиэттиир сыахтар тутулуохтара. Олохтоох нэһилиэнньэни үрүң аһынан хааччылар гына, кыра оборудованиелары туруоран үлэни тэрийсэхтээхпит.

Эбийиэктэриб эргэрдиһэр, учуоттан көрдөххө, 70-тан үөһэ бырыһыанга тахсыбыт. Буолу-муна даҕаны, Сойуус кэминээҕи дьылэргэ үлэлибит, булууһу туһанабыт. Инникитин аныгы морозильниктары, холодильники, пастеризатордары туруоран илии үлэтин аҕыһа-тыахтаахпыт. Быйыл Мындааа-йытааҕы арыы сыаҕар санга

паарынан үлэлиир оһох туруордубут, иннэ ынан үлэһиттэр абыранньылар. Чурапчы нэһилиэгин иһигэр баар эбийиэктэрибтин барытын кэриэтэ гаас ситимигэр көһөрдүбүт. «Чэбдик» маҕаһын эрэ хаалла. Сотору кэминэн күөх төлөҥнө холбонуохтаах. Маны таһынан хоччулунайытыгар, сылаас ситимин тыраасатыгар өрөмүөн ыттыбыт.

Улууспут дьаһалтата, дьокуутаатара, чуолаан улуус баһылыга Степан Саргыдаев биһиги үлэбитигэр-хамнаспытыгар төһүү күүс буолаллар. Былырын халбаһы сыаҕын өрөмүөнгүр 5 мөлүйө-нү көрбүттэрэ. Быйыл бородууксуйабытын таһарбытыгар ISUZU диэн санга 5 туонналаах рефрижератор массыына ылар-бытыгар көмө буоллулар.

Техникаларбыт эргэрэннэр, бу өттүгэр кыһалҕа бөҕө көрүстүбүт. Быйыл Тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтэ ыппыт Граныгар кыттан кыайаммыт ГАЗон NEXT диэн санга үтүт таһар массыына ылан эрэбит. Иннэ ынан үөрүүбүт үксээтэ.

●●● **Ааҕааччыларбытыгар түмүккэ тугу этиэн этэй?**

●●● Тыа хаһаайыстыбата хаалыылаах салаа буолбакка, күүскэ сайдан иһэр хайысхаҕа кубулуйда. Билигин Арассыыйа, өрөспүүбүлүкэ да өттүттэн көмө көрүллүүтэ үгүс. Онон эдэр ыччат ылсан, туруктаах хаһаайыстыбалар тэриллэн бардаллар диэн баҕа санаалаахпын. Дьон сүөһүлээх, үлэлиир, эбии дохуот ылар кыахтаах эрэ буоллаҕына сайдыы барар. Улууспут олохтоохторун кыстыкка бары өтүнэн үчүгэй бэлэмнээх үктэ-нэллэригэр, чэгиэн туруктаах буолалларыгар баҕарабын.

●●● **Николай Ильич кэпсээнгит иһин махтал. Сыралаах үлэбитигэр үрдүк ситиһиһи, туруоруммут былааннарыт олоххо киирэллэригэр баҕарабын.**

Өрөспүүбүлүкэттэн дьиэ кэргэнгэ өйөбүл үксүүр

Исписэлиис тырыбыната. Дьиэ кэргэнгэ туһуламмыт хапытааллары сырдатабыт

Наталья СИБИРЯКОВА

Дьиэ кэргэн- уопсастыба туллар туттаҕа. Оттон судаарыстыба уонна былаас бэйэтин өттүттэн онно сүрүн болҕомтотун ууран, социальнай өйөбүллэри сокуонунан олоххо киллэрэн инники сайдыыга, сарсынныга эрэллээх олорорго көмө-тирэх буолар.

Биллэн турар, аңардас социальнай харалта эрэ буолбакка, былаас толорор уорганнара, муниципальной тэриллилэр, онтон да атын тэрилтэлэр хайысхаларынан араас хабааннаах өйөбүлү өнөрүллөр. Оттон биһиги бүгүн оҕолоох ыалга чопчу туох өйөбүл баарын сырдатарга улуустааҕы социальнай харалта управлениетын начаалынньыгын э.т. Ольга Баишевтан көрдөстүбүт.

Дойдубут салалтата оҕо төрөөһүнүн көбүлээн ийэ (дьиэ кэргэн) хапытаалын олохтообута, элбэх оҕолоох ыалга оҕо оскуолаҕа кэтэр таҥаһын атыылаһыы ороскуотун сабыы, кыра дохуоттаах ыалга кыһыл оҕо таҥаһа, бастакы оҕо төрөөһүнүгэр эдэр ыалга өйөбүл уо.д.а. көмө көрүллэр. Олох таһыма, социальнай-экономическай балаһыанньа уларыдаһын аайы сокуон эмиэ уларыар, сана уураахтар, сокуоннар олоххо киирэллэр.

Төрүүр оҕо ахсаана элбииригэр туһуламмыт сыаллаах Саха өрөспүүбүлүкэтин сокуоннара 2011 сылтан саҕалаан Ийэ хапытаалын быһыытынан киирбиттэрэ. Билэргит курдук, бу судаарыстыба пенсионнай фондата бизрэр федеральнай Ийэ хапытаалын таһынан регион бэйэтэ олохтообут өйөбүл буолар. Бу социальнай өйөбүл барыта «Демография» Национальнай бырайыак иһинэн үлэлиир.

• Улуустааҕы социальнай харалта нөҥүө көрүллэр өрөспүүбүлүкэтээҕи тосхоллор тустарынан салгыы аабын.

Иккис оҕо төрөөтөбүнэ бэрлэлэр региональной Ийэ хапытаала

2019 сыл тохсунньу 1 күнүттэн бэттэх иккис оҕо төрөөтөбүнэ бэрлэлэр региональной Ийэ хапытаалын харчытын оҕо 23 сааһыгар диэри туттуохха сөп. Олохтоммут бэрээдэк быһыытынан бу харчыны туохха туһанарха сөбү?

1) Олорор дьиэ усулуобуйатын тупсарыыга, ол аата:

- дьиэ атыылаһарга;
- ипотеканы сабарга;
- ипотека ыларга бастакы угар

төлөбүргэ;

- чааһынай дьиэ туттарга (бэйэ тутуута уонна туттааччы өнөтүн төлөһүү);

- дьиэ туттарга туттуллубут тутуу матырыйаалын ороскуотун сабарга.

2) Оҕо төлөбүрдээх үөрэҕин уйунарга;

3) Инбэлиит оҕо доруобуйатын тупсарыыга. Ол аата реабилитация, санаторий-куруорт путевкатын уйунарга, төлөбүрдээх мэдиссиинэ өнөтүгэр (компенсация буолуон сөп).

Региональнай Ийэ хапытаалын кээмэйэ индексацияланан 2022 сыл олунньу ыйыттан: 2019 сыл төрөөбүт оҕолоохторго - 189 114,00 солк., 2020 сыл уонна онтон бэттэх төрөөбүт оҕолоохторго - 249 907,00 солк. тэннэһэр. Бу суума араастаһыта федеральнай Ийэ хапытаалын индексациятыттан тахсар (ол эбэтэр региональной хапытаал федеральнай хапытаал сууматын 30 бырыһааныгар тэннэһэр).

«Дьиэ кэргэн» өрөспүүбүлүкэтээҕи Ийэ хапытаала

Үһүс оҕо төрөөтөбүнэ бэрлэлэр «Дьиэ кэргэн» өрөспүүбүлүкэтээҕи Ийэ хапытаалын 2011 сылтан бэттэх 3-с уонна онтон кэлэр оҕону төрөөбүттэр туһаналлар. Сертификат оҕо 18 сааһыгар диэри туттулуохтаах. 2024 сыл тохсунньу 1 күнүттэн индексацияланан 300 000,00 солк. тэннэһэр.

«Дьиэ кэргэн» хапытаалы манньк хайысхаларынан

туттуохха сөп:

1) Олорор дьиэ усулуобуйатын тупсарыыга, ол эбэтэр:

- дьиэ атыылаһарга;

- чааһынай дьиэ туттарга (бэйэ тутуута уонна туттааччы өнөтүн төлөһүү);

- дьиэ атыылаһарга ылбыт ипотеканы төлүүргэ, ол кредитин % сабарга;

- дьиэ өрөмүөнүгэр анаан атыыласпыт тутуу матырыйаалын төлөтөрөргө;

- дьиэ туттарга анаан атыыласпыт тутуу матырыйаалын төлөтөрөргө.

2) Оҕолор төлөбүрдээх үөрэхтэрин уйунарга.

3) Инбэлиит оҕо доруобуйатын тупсарыыга үрдүкү технологиялаах медицинскэй көмөҕө. Ол аата медицинскэй реабилитация, санаторий-куруорка эмтэнии өнөтүн төлөбүрүгэр, Саха сириг тас өттүгэр эмтэнии ороскуотун толуйууга туттуохха сөп. Төлөбүрдээх медицина өнөтүгэр компенсация буолуон сөп.

4) Транспорт атыылаһарга: (мотуордаах ончо; снегоход; массына атыылаһарга).

5) Кэтэх хаһаайыстыба сайыннарыыга туттуон сөп (сүөһү, сылгы, сибиинньэ, коза, таба, куурусса, хаас, индюк атыылаһыы) итиэннэ тыа хаһаайыстыбатыгар сөптөөх техника атыылаһыытыгар;

6) 3 уонна онтон элбэх оҕолоох ыал быһыытынан босхо ылбыт уһаайбаларыгар уотитити киириитигэр (ол онно туһааннаах оборудование, бэдэрээччит үлэтин төлөбүрүгэр) туһаналлар

7) Инбэлиитинэстээх оҕо тулалыыр эйгэни кытта сөп түбэһиитигэр (онно сөптөөх өнө

уонна инвентарь иһин төлөбүр буолуон сөп).

8) 2022 сылтан чааһынай олорор дьиэни киинтэн итити эбэтэр гаас ситимигэр холботууга, уунан хааччылыы усулуобуйатын тэринэригэр туттуон сөп.

9) Уһаайба атыылаһыытыгар туттарга (бу уларыыы 2024 сылтан киирбитэ).

10) Ийэ оҕолоругар стоматолог уонна ортодонт өнөлөрүнэн туһаныытыгар (бу уларыыы 2024 сыл от ыйыттан киирбитэ).

«Үйэ оҕолоро» тус сыаллаах хапытаал туһунан

Ил Дархан таһаарбыт ыйааһынан 2022 сыл тохсунньу 1 күнүттэн бэттэх үбүлүйдээх сылга төрөөбүт оҕолорго, хас биирдиилэригэр 110 775 солк. суумалаах сертификат бэрлэлэр буолбута.

Бу сертификат оҕо төрөөбүтүн туһунан туоһу сурук онортордохторуна, сайабылланньата суох тутта анаар. Социальнай харалта үлэһиттэрэ бу сылга оҕоломмут ийэни ГТАС тэрилтэтэ биэрбит докумуоннарыгар олоһуран сертификаты бэлэмнииллэр.

Бу тус сыаллаах хапытаалы ханнык хайысхаларынан туттуохха сөбү диэтэххэ:

- Оҕо туһугар бааннарга уурунуу астары;

- Оҕо төлөбүрдээх үөрэҕэр туһаайы;

- Оҕо доруобуйатын тупсарыыга үрдүкү технологиялаах медицинскэй көмөҕө, санаторийга-

куруорка эмтэнии өнөтүн төлөбүрүгэр, онно оҕо уонна арыаллаан илдьэ сылдьааччы айанын толуйуу;

- Арассыйа иһинэн дьиэ кэргэн сынньанан кэлэр төлөбүрүн толуйуу;

- Олорор усулуобуйаны тупсарыы, дьиэ өрөмүөнүгэр туттуу;

- Көлө атыылаһарга: (мотуордаах ончо; снегоход; массына атыылаһарга);

- Кэтэх хаһаайыстыбаны сайыннарыыга туттуон сөп (сүөһү, сылгы, сибиинньэ, коза, таба, куурусса, хаас, индюк атыылаһыы) итиэннэ тыа хаһаайыстыбатыгар сөптөөх техника атыылаһыытыгар;

- Оҕону страховкалааһын (18 сааһын иннинэ).

• Аны хапытаалы туохха туттарын быһаарыммытын кэннэ дьон саамай мунаарар боппуруоһа туох докумуоннар ирдэбилгэ сөп түбэһэр буолалларый диэн.

Бастатан туран, Ийэ хапытаалыгар бэрлэлибит сертификат баар буолуохтаах. Сертификат ийэ аатыгар бэрлэлибит буоллаһына, аҕалара дьаһайан бу хапытаал харчытын хамсатар түгэнигэр, ыал буолуу туоһу суруга ирдэнэр.

Дьиэ атыылаһар түбэлтээҕэ аты-эргизэн туһунан дуоҕабар, Росреестран атыыласпыт дьиэбитин бас билиигитигэр ылбыккытын туоһулуур докумуон наада. Онтон дьиэ туттарар буоллаххытына, сир учаастагынан бас билэрин туһунан докумуон, онно тутуу ытарга көңүл сурук баар буолуохтаах, өскөтүн дуоҕабырынан туттарарга кэспэппит буоллаххына, хайаан да ону туоһулуур дуоҕабар ирдэнэр. Итини таһынан тутуу матырыйаалын атыыласпыт буоллаххына ороскуоту көрсүбүккүн көрдөрөр квитанциялар, чизктэр баар буолуохтаахтар.

Дьиэбит өрөмүөнүгэр тутуннаххытына, биир сылын ааһа илик чизктэр, квитанциялар, өрөмүөннүүр дьиэбит докумуоннара баар буолуохтарын наада.

Ийэ хапытаалын ылбыт кирэдьииккитин сабарга тутуннахха, кирэдьиит, ипотека дуоҕабара, госреестры ааспыт докумуоннаргыт ирдэнэллэр.

Ити курдук хас хайысха аайы ирдэбилгэ толору эппиэттиир докумуоннаргыт барыта илиигитигэр баар буолуохтаахтар.

Онон тустаах үлэлэһэ олорор тэрилтэ үлэһиттэриттэн миэстэтигэр кэлэн чуолкайдаһын, исписэлиистэр сүбэлээн-амалаан, ыйан-көрдөн бизриэхтэрэ, мунаарар ыйытыларгытыгар сөптөөх хоруйу булуоххут.

Образовательный проект от АПРОСА

Промышленность. О новом республиканском образовательном проекте в этой сфере, инициатором которого выступила АПРОСА, и о том, где и как обучают востребованным профессиям, расскажем в нашей статье

Андрей ШИЛОВ

Промышленность Якутии требует все больше квалифицированных рабочих кадров. Например, хорошие перспективы, условия труда и достойную заработную плату дает работа в АПРОСА. При этом компания содействует подготовке местных профессиональных кадров по рабочим специальностям.

Средняя зарплата в АПРОСА почти вдвое выше, чем в целом по Якутии. В компании большой профессиональный коллектив. Его основу составляют, прежде всего, жители республики, среди которых немало сельских жителей. И несмотря на то, что на предприятии алмазодобытчика уже работает более 30 тысяч человек, потребность в рабочей силе продолжает расти по мере развития производства.

Главной кузницей кадров для АПРОСА является Мирнинский региональный технический колледж, который готовит специалистов для промышленных компаний практически всей Вилюйской группы районов. Но возможностей колледжа, как и других учебных заведений в районах «алмазной провинции», недостаточно для покрытия всех потребностей предприятий. Для этого по инициативе АПРОСА в республике разработали систему сетевого профессионального образования, в рамках которой образовательные учреждения среднего профессионального образования теперь будут тесно взаимодействовать не только с промышленными компаниями, но и между собой. Такое сотрудничество должно увеличить количество и качество выпускаемых специалистов, которым гарантировано трудоустройство. А особенности обучения позволяют сократить сроки подготовки и адаптации на рабочих местах. Инициативу АПРОСА поддержало Правительство респуб-

лым мы начали сотрудничество, стал Якутский промышленный техникум.

На базе Якутского промышленного техникума студенты проходят теоретический курс, получают базовые навыки работы, а МРТК обеспечивает дальнейшее предметное обучение с большим количеством практики непосредственно на производственных объектах АПРОСА. Такой подход позволяет набирать студентов практически со всей республики, в том числе и тех, кто приезжает из разных районов в столицу Якутии.

В МРТК студенты знакомятся с производством и будущим местом работы. Сегодня это Айхальский ГОК, а в дальнейшем будет производиться набор студентов и под потребности других структурных подразделений АПРОСА, например, транспортных и ремонтных. Кроме того, сотрудники АПРОСА будут курировать студентов, ор-

деталей на токарном, сверлильном и заточном станках.

Таким образом, разработанная система обучения предполагает полугодовое прохождение теоретического курса в Якутске, затем обучение продолжается в Мирном. Со второго года обучения проходят на базе Айхальского ГОКа, а на третьем курсе студенты проходят производственную практику. Благодаря такому подходу будущие выпускники уже не только будут знакомы с будущей профессией, но и с местом работы и коллективом компании, что поможет быстрее влиться в рабочее русло. К тому же, студенты получают стипендию, а оплату проезда до места прохождения практики берет на себя будущий работодатель – АПРОСА. По завершении учебы каждый выпускник будет иметь 100% гарантию дальнейшего трудоустройства в компании.

Артур Семенов, г. Средне-колымск:

●●● После завершения учебы в школе приехали в Промышленный техникум, тут нам рассказали о набираемой группе в МРТК. Оказалось, что впоследствии можно пойти работать электромонтером или сварщиком. К тому же, можно получить водительские права категории В и С и сразу же трудоустроиться. 2 сентября у нас была встреча с представителями АПРОСА. Нам рассказали о компании, возможностях. Это хорошее предложение, и я принял решение поступать сюда.

Любомир Трофимов, с. Оннёс Амгинского улуса:

●●● Об этой учебе мне расска-

зал старший брат, помог поступить. Сам он работает водителем в ЖКХ и сказал, что, отучившись здесь, без работы я точно не останусь. Техническое направление мне ближе всего: нравится работать руками, копаться в технике, ремонтировать. Да и транспортными средствами я уже владею, могу управлять трактором.

Игорь Пшенников, с. Дабан Олекминского района:

●●● Перед поступлением я изучал информацию в интернете. Мне советовали поступить в Мирный, и я зашел на сайт МРТК, там узнал о возможности поступить в Якутский промышленный техникум. Заинтересовало, что можно овладеть несколькими профессиями, получить права, да и есть возможность не просто сразу же трудоустроиться в крупную компанию с хорошей зарплатой, но и иметь перспективу карьерного роста. Об АПРОСА я слышал раньше, подумал: «Почему бы и нет?». Не исключено, что буду дальше учиться – компания предоставляет такую возможность.

Алгис Слепцов, г. Покровск:

●●● Перед поступлением на сайте Промышленного техникума я наткнулся на сайт МРТК, где узнал подробнее о набираемой группе. Родители посоветовали поступать сюда, да и самому стало интересно. Привлекает то, что в процессе учебы можно познакомиться с будущей работой и сразу после учебы можно туда трудоустроиться. Но сейчас для меня главное – учиться.

В проекте сетевого обучения участвуют «Чурапчинский аграрно-технический колледж», «Сунтарский технологический колледж», «Якутский промышленный техникум им. Т.Г. Десяткина», «Якутский автодорожный техникум», «Нюрбинский техникум».

Так, в этом году договор о сетевом взаимодействии между собой заключили Мирнинский региональный технический колледж и Якутский промышленный техникум. Учебные заведения СПО договорились о реализации совместных проектов по целевой подготовке кадров, востребованных в АПРОСА.

Подробнее о проекте нам рассказала **Клара Бурнашева, первый заместитель директора ГАПОУ РС(Я) «МРТК»:**

●●● МРТК ранее реализовывал образовательный проект «Учись и работай» с «Сунтарским технологическим колледжем» и «Нюрбинским техникумом», в рамках которого студенты проходили производственную практику в подразделениях Компании и далее совмещали учебу с работой. Опираясь на полученный опыт, совместно с Корпоративным университетом АПРОСА было решено инициировать проект сетевого взаимодействия между учебными заведениями Якутии. Это те специальности, обучение по которым отсутствует в нашем колледже, и по которым есть потребность как в АПРОСА, так и других промышленных компаниях. Так, первым учебным заведением из Якутска, с кото-

ганизовывать очные и дистанционные встречи с педагогами из МРТК, а также наставниками из компании на всех этапах обучения.

О роли в проекте **Якутского промышленного техникума** рассказал его директор **Дмитрий Павлов:**

●●● Якутский промышленный техникум предоставляет материально-техническую базу и помогает с набором студентов для МРТК. В этом году мы набрали 15 студентов по специальности «Техническое обслуживание и ремонт двигателей, систем и агрегатов автомобилей». Бюджетные места этого набора выделены республикой. Думаю, не исключено, что на практику в АПРОСА смогут попасть и по другим нашим специальностям.

Помимо основных предметов, у студентов будут такие профильные, как инженерная графика, техническая механика, материаловедение, метрология, стандартизация и сертификация. Также первокурсники пройдут учебную практику по слесарным работам. Ребята должны научиться выполнять основные слесарные операции ручным инструментом, металлорежущих станках и приобрести навыки обработки простых

Түһүлгэ Аан Дархана – Никита Софронов!

Спорт. Бөҕө Тарабай сырдык кэриэһигэр анаммыт күрэххэ 80 хапсабайдыт кэлэн кытынна

Семен ЖЕНДРИНСКИЙ

Балажан ыйын 21-22 күннэригэр аатырбыт бөҕө Прокопий Титович Брызгаев - Бөҕө Тарабай сырдык кэриэһигэр 21-с төгүлүн ытыллар өрөспүүбүлүкэ күүстээх хапсабайдыттарын күрэххэ үрдүк таһымна Чурапчы нэһилиэгэр буолла.

Улахан түһүлгэ барыта холбоон 19 улуустан, Амма, Анаабыр, Бүлүү, Үөһээ Бүлүү, Үөһээ Дьааҥы, Горнай, Дьоккуускай куорат, Кэбээйи, Мэнэ Хаҥалас, Мииринэй куорат, Муома, Нам, Ньурба, Орто Халыма, Өймөкөөн, Сунтаар, Таатта, Уус Алдан, Хаҥалас, Эбээн Бытантай, Чурапчы улуустарыттан, бөҕөстөрү түмтэ. Барыта 80 хапсабайдыт кэлэн кыттыны ыллылар. Күрэхтэһини биллиилээх комментатор, СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ, РФ Николай Озеров аатынан мэтээл хаһаайына, Сунтаар улуунун Бочуоттаах олохтооҕо Александр Васильевич Васильев-КӨРДҮГЭН анаан-минээн кэлэн салайан ытта.

Уос номоҕор киирбит, үйэтигэр илиилээхтэн охтубатах улуу хапсабайдыт, Амма өрүс сүннүүгэр, кэрэ айылҕалаах Мырылаага төрөөн-үөскээн, олорон ааспыт Бөҕө Тарабай аатыгар анаммыт хапсыһылары сэргэ түһүлгэ

Аан Дарханын аатын быһаарсар хапсабай, уонна бэтэрээннэргэ 85 оттон эр дьонго 95 киилэбэ диэри ыйааһынна киирсиилэр буоллулар.

Күрэх үөрүүлээх аһыллыгытыгар “Чурапчы улууна” МТ баһылыгы 1-кы солбуйааччы Егор Сивцев, СӨ хапсабай бэдэрээссийэтин толорооччу дириэктэрэ Андриан Захаров, Бөҕө Тарабай аймахтарын ааттарыттан Мария Лебедева, Мария Ходотанова, күрэхтэһии кылаабынай судьуйата Кирилл Захаров тыл эттилэр.

Үөрүүлээх быһыыга-майгыга национальнай успуорт көрүннэрин уонна Саха норуотун оонньууларын холбоһугун “САХААДА” успуордун маастарын нуорматын толорбуттарын туһулуур дастабырыанналары Иван Кимна уонна Эртине Ортун Долаанна итиэннэ хапсабайга СӨ успуордун маастара Дьулустаан Калачев туттулар. Ону сэргэ “Хатан” ХЭТ генеральной дириэктэрэ Семен Собакин аатыттан 50 тыһ. сууммалаах сэртификэтинэн Кирилл Николаевич Захаров бириэмийэлэннэ.

Санатан эттэххэ, Бөҕө Тарабай турнира бүтэһигин 2020 сыллаахха Хоптоҕо нэһилиэгэр ытыллыбыта, онно эр дьонго мунгууур кыайылаах аатын Кэбээйи улуунун Мукучу нэһилиэгиттэн

Владислав Лепчиков, оттон бэтэрээннэргэ Таатта улуунуттан Леонид Попов ылбыттара. Аатырбыт бөҕөс эһиил төрөөбүтэ 140 сыла туоларынан бу турнир эһиил XXII-с төгүлүн ытыллара былааннанар.

Күрэх түмүгүнэн кыайылаахтарынан буоллулар:

Эр дьонго

57 киилэбэ (11 бөҕөс)

1 миэстэ – Сергей Санников (Чурапчы);

2 миэстэ – Анатолий Николаев (Чурапчы);

3 миэстэ – Быйаман Быйан (Чурапчы).

65 киилэбэ (20 бөҕөс)

1 миэстэ – Дархан Игнатъев (Чурапчы);

2 миэстэ – Айхан Антонов (Ньурба);

3 миэстэ – Иван Друзьянов (Чурапчы).

75 киилэбэ (14 бөҕөс)

1 миэстэ – Иван Семенов (Кэбээйи);

2 миэстэ – Иннокентий Слепцов (Муома);

3 миэстэ – Егор Друзьянов (Чурапчы).

85 киилэбэ (10 бөҕөс)

1 миэстэ – Айсен Поскачин (Кэбээйи);

2 миэстэ – Анатолий Сивцев (Чурапчы);

3 миэстэ – Матвей Кычкин (Мэнэ Хаҥалас).

95 киилэбэ (7 бөҕөс)

1 миэстэ – Никита Софронов

(Чурапчы);

2 миэстэ – Александр Халыев (Таатта);

3 миэстэ – Виталий Ефремов (Алдан);

90 киилэттэн үөһэ (2 бөҕөс)

1 миэстэ – Петр Соловьев (Чурапчы);

2 миэстэ – Рустам Барашков (Чурапчы).

Бэтэрээн эр дьонго

60 киилэбэ (1 бөҕөс)

1 миэстэ – Иван Друзьянов (Чурапчы).

70 киилэбэ (4 бөҕөс)

1 миэстэ – Александр Птицын (Мэнэ Хаҥалас);

2 миэстэ – Николай Иванов (Таатта);

3 миэстэ – Айаал Павлов (Чурапчы).

80 киилэбэ (6 бөҕөс)

1 миэстэ – Прокопий Петров (Хаҥалас);

2 миэстэ – Петр Барашков (Чурапчы);

3 миэстэ – Иван Ким (Чурапчы).

90 киилэбэ (3 бөҕөс)

1 миэстэ – Платон Саввинов (Үөһээ Бүлүү);

2 миэстэ – Аркадий Потапов (Таатта);

3 миэстэ – Николай Батарин (Чурапчы).

90 киилэттэн үөһэ (3 бөҕөс)

1 миэстэ – Владимир Абрамов (Чурапчы);

2 миэстэ – Клим Иванов (Бүлүү);

3 миэстэ – Дмитрий Обулахов (Үөһээ Бүлүү).

Көрөргүт курдук, кыайылаахтар иһтэригэр сана ааттар үгүстэр, түһүлгэ хаһаайытара – Чурапчылар бу сырдыга элбэх кыайылаахтар.

Түһүлгэ Аан Дарханын аатын эр дьонго уонна бэтэрээннэргэ былдьастылар. Уопсай түмүккэ эр дьонго, билигин бириэмэҕэ икки тустууга иккиэннэригэр улуус чиэһин көмүскүү сылдьар, тустууга Чурапчылар биир кэскиллээх бөҕөспүт Никита Софронов мунгууур кыайылаах аатын ылла. «Дьулуур» ХЭТ (салайааччы Сергей Федоров) уонна Чурапчы улуунун дьаһалтатын аатыттан УБАА сэртификэтин тутта.

Оттон бэтэрээн эр дьонго, Хаҥалас ааттаах суоллаах бөҕөһө, дуулааҕа күүстээх, Хаҥалас хапсабайын 15 мэтээлин кавалера Прокопий Петров кылбар кыайыны ситиһэн Мырыла нэһилиэгин дьаһалтатыттан убаһа сэртификэтинэн наҕараадаланна.

Итини сэргэ СӨ хапсабай бэдэрээссийэтигэр Дархан Игнатъевка 50 тыһ. солк. сууммалаах анал бириис ананна. Чөмпүйүөннэр сэргэйдэригэр, Бөҕө Тарабай аймахтарын ааттарыттан 35 тыһ. солк. Мырыла уолугар Петр Соловьевка түбэстэ. «Далбар» маҕаһын, урбааньыт Евгений Чичигинов 20 тыһ. солк. Чурапчы бөҕөһүгэр Быйаман Быйанна туттарда.

Болбойун!

Хас биирдии дьыэ сүөһүтэ, кыыла бэлиэлэниэхтээх

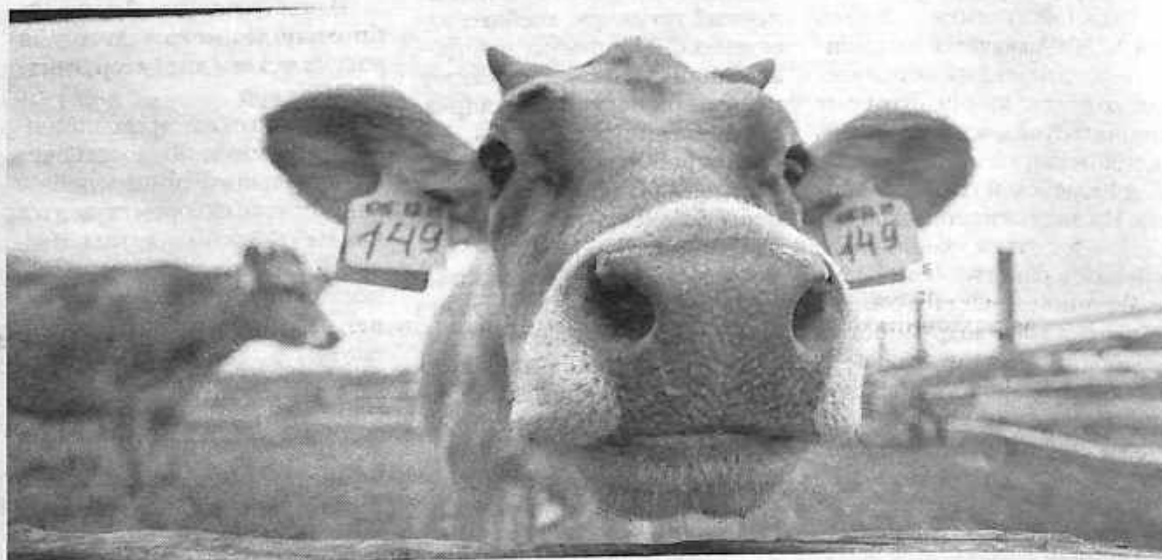
2023 сыл сэтинньи ый 3 күнүнээҕи 832 нүөмэрдээх Российской Федерация Тыва Хаһаайыстыбатын министри-ристибэтин бирикээһигэр олобуран, 2024 сыл кулун тутар 1 күнүттэн ынах сүөһүнү, сылгыны, көтөрү бэлиэтээһин (маркировка), судаарыстыбаннай Федеральнай бэтэринээринэй кэпсир-иһитиннэрэр ситимнэ (Хорриот) учуокка туруоруу булгуччулаах буолла. Ол курдук, хаһаайыттар дьыэбит сүөһүтүн, кыылын бэлиэлэтэргит ирдэнэр.

Бэлиэлэммит сүөһүнү, сылгыны, атын да дьыэ кыылларын учуоттуур уонна учуоттанар бириэмэтин, болдьобун туһунан Российской Федерация Бырабыыталыстыбатын 2023 сыл атырдьах ыйын 5 күнүнээҕи 550 нүөмэрдээх Уурааҕар ыйылла сылдьар.

Тоҕо бэлиэлэтии онгорторобут диэн ыйытык элбэхтик турар. Бастатан туран, бу феде-

ральнай сокуонунан ыйыллар, дьыэ кыылларын, сүөһүтүн, балык, тигээйи ииттээчилэр эбээһинэстэрэ.

Иккиһинэн, хас биирдии сүөһүнү, сылгыны нүөмэрдээн, балары бэлиэбэ ылыы үлэтэ ытыллан, сэрэтэр, чинчийэр, эмтиир, хааччахтыыр уонна да атын дьаһалларга, Российской Федерация сиригэр-уотугар харантыннай уонна атын ыарыылар тарҕаныларыгар, ветеринарнай-санитарнай чинчийэн көрүүнү ытытыга, уу айылҕатын кыамтатын булууга, эпизоотическай балаһаны тэрийиигэ, тыынаах харамайдары тизийи-таһыы (перегон), харайыы, эргити уонна өлөрүү, сүөһү аһылыгын уонна аһылык эбиликтэрин онгортон таһаарыыга, көһөрүүгэ, харайыыга, биологическай тобохтору (сүөһү уонна көтөр өлүктэрин у.д.а.) көдүүскэ таһаарыы, у.д.а. дьаһаллары онгорууга, ытытыга дьэнтэ көстүүнү олохто-

оһун буолар.

Чурапчы улуунугар ынах сүөһүнү маассабайдык бэлиэлээһин ытылла турар, бүгүнгү туругунан, уопсайа 16024 төбө ынах сүөһү, ол эбэтэр 88,75%, 1617 сылгы – 7,6%, 386 сибиинньэ – 94,3%, 2739 көтөр кыыла – 100%, 17 төбө кыра хороҕор муостаахпыт – 100%, уонна ыт, куоска бэлиэлэнэн учуокка ылылынна (бу бырыһыан сайынҥы төбө ахсаанын аабытыттан учуот-

танна).

Бу кэнники үс сылга ынах сүөһүгэ бэлиэлээһин ытыллыбытын үгүс хаһаайыстыбалар сэргэтилэр, сүппүт сүөһүлэрин буларга сүөһү кулгааҕар иилилэр чииптээх нүөмэрдэр олус табыгастаах буоланнар, бэлиэлэммэккэ сылдьар сүөһүлэригэр онгорторо сатыыр буоллулар. Маны этэн туран, сааскы, күһүнгү сыстыганнаах ыарыылары сэрэтэр тэрээһин-

нэри ытар кэми кытта хоһула-тан бэлиэлээһин үлэтэ тэҥнэ барарын ситиһиэхтээхпит. Ол курдук, сылгы бэлиэлээһинигэр сылгылаах хаһаайыттар бэтэринээринэй сулууспаны кытта тэҥнэ үлэлэһэн 100 бырыһыан бэлиэлээһини ситиһиэхтээхпит.

Чурапчы улуунун бэтэринээринэй сулууспата.

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

УЛУСНЫЙ (РАЙОННЫЙ) СОВЕТ
ДЕПУТАТОВ
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
«ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС»
РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)ПЯТНАДЦАТАЯ
(ОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ

РЕШЕНИЕ № 71

«26» сентября 2024 года с. Чурапча

Об утверждении Порядка
обеспечения бесплатным питанием
многодетных семей обучающихся
с 5 по 11 класс в муниципальных
общеобразовательных учреждениях
Чурапчинского улуса

В соответствии с указами Главы Республики Саха (Якутия) от 8 мая 2015г. № 479 «Об установлении нормативов расходов на обеспечение питанием отдельных категорий обучающихся в государственных общеобразовательных организациях Республики Саха (Якутия)», от 19 октября 2022г. № 642 «Об утверждении порядка организации питания обучающихся, получающих начальное общее, основное общее и среднее общее образование в государственных образовательных организациях», от 26 апреля 2024г. № 301 «О внесении изменений в пункт 1 Указа Главы Республики Саха (Якутия) от 8 мая 2015г. № 479 «Об установлении нормативов расходов на обеспечение питанием отдельных категорий обучающихся в государственных общеобразовательных организациях Республики Саха (Якутия)», решили:

1. Утвердить Порядок обеспечения питанием обучающихся с 5 по 11 классы из многодетных семей в общеобразовательных учреждениях МР «Чурапчинский улус» РС(Я) согласно приложению № 1 к настоящему решению.

2. Утвердить Право на получение бесплатного питания в учебное время по месту нахождения общеобразовательного учреждения имеют дети из многодетных семей с 1 сентября 2024 года.

3. Руководителям муниципальных общеобразовательных учреждений, обеспечить детей из многодетных семей бесплатным питанием учащихся с 5 по 11 классов в соответствии с настоящим решением.

Председатель улусного (районного) Совета депутатов Я.П. Оконешников,
Глава МР «Чурапчинский улус»
С.А. Саргыдаев.

Порядок обеспечения питанием
обучающихся
с 5 по 11 классы из многодетных
семей в общеобразовательных
учреждениях
МР «Чурапчинский улус» РС (Я)

1. Общие положения

1.1. Настоящий Порядок разработан на основании Указа Главы Республики Саха (Якутия) от 26 апреля 2024 г. № 301 «О внесении изменений в пункт 1 Указа Главы Республики Саха (Якутия) от 8 мая 2015г. № 479 «Об установлении нормативов расходов на обеспечение питанием отдельных категорий обучающихся в государственных общеобразовательных организациях Республики Саха (Якутия)».

1.2. Настоящий порядок устанавливает механизм предоставления бесплатного питания учащимся с 5 по 11 класс из многодетных семей в муниципальных общеобразовательных учреждениях

Чурапчинского улуса (далее – Учреждение).

1.3. Право на получение бесплатного питания в учебное время по месту нахождения общеобразовательного учреждения имеют дети из многодетных семей.

2. Нормативы расходов на
обеспечение льготным питанием

2.1. Размер питания на один учебный день устанавливается распоряжением муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) в соответствии с нормативно-правовым актом Республики Саха (Якутия).

2.2. Финансирование питания обучающихся с 5 по 11 классы из многодетных семей (далее - льготное питание) осуществляется за счет местного бюджета муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия).

3. Условия предоставления питания

3.1. Родители (законные представители), обратившиеся за предоставлением льготного питания, представляют ежегодно в общеобразовательную организацию:

а) заявление о предоставлении льготного питания на каждого ребенка семьи (рожденного, усыновленного) по форме согласно приложению №2 к настоящему Положению. Оригинал заявления хранится в личном деле ребенка;

б) согласие на обработку персональных данных членов семьи.

3.2. В случае перевода ребенка в общеобразовательную организацию из другой общеобразовательной организации, а также в случае возникновения права на льготное питание в течение учебного года, родители (законные представители) представляют документы, указанные в пункте 3.1 настоящего Порядка;

3.3. Заявитель несет ответственность за подлинность представленных документов и достоверность сведений, которые в них содержатся. Представление заявителем неполных и (или) недостоверных сведений (неподлинных документов) является основанием для отказа в предоставлении льготного питания;

3.4. Обучающимся, состоящим на полном государственном обеспечении, обеспечиваемым льготным питанием в соответствии с законодательством Российской Федерации, льготное питание не предоставляется;

3.5. Предоставление льготного питания прекращается в случае:

· представления заявителем неполных и (или) недостоверных сведений и документов, являющихся основанием для предоставления льготного питания;

· прекращения образовательных отношений;

3.6. Замена льготного питания на денежную компенсацию не производится.

3.7. В период дистанционного обучения обучающиеся, получающие льготное питание обеспечиваются набором пищевых продуктов («сухим пайком»).

3.8. Необоснованный отказ в предоставлении льготного питания либо прекращение предоставления льготного питания обучающемуся могут быть обжалованы родителями (законными представителями) учредителю общеобразовательной организации, а также в судебном порядке.

3.9. Родители (законные представители) в праве выбрать один из нормативно-правовых актов по следующим категориям обучающихся с 5 по 11 классы:

- из многодетных семей;
- из малоимущих семей;
- дети с ОВЗ и инвалидностью;
- дети-сироты и дети, оставшиеся без попечения родителей;
- дети, чьи родители (законные представители) являются военнослужащими и гражданами, исполняющими (исполнявших) служебные обязанности в составе Вооруженных Сил Российской Федерации.

4. Обязанности муниципальной
общеобразовательной организации.

4.1. Муниципальная общеобразовательная организация осуществляет:

· прием заявлений и документов и ежегодно в срок до 1 сентября формирует список обучающихся на предоставление льготного питания;

· направляет необходимый запрос в Единую государственную информационную систему социального обеспечения в целях получения сведений, подтверждающих признание семьи многодетной, на основании предоставленного согласия на обработку персональных данных членов семьи и заявления о предоставлении питания, обучающемуся, поданного родителем (законным представителем) в образовательную организацию;

· издает приказ о предоставлении льготного питания обучающимся с 5 по 11 классы из многодетных семей при подтверждении семьи многодетной в Единой государственной информационной системе;

· предоставляет список обучающихся с 5 по 11 классы из многодетных семей в муниципальное казенное учреждение «Управление образование Чурапчинского улуса»;

4.2. На каждого получателя льготного питания формируется личное дело, подлежащее хранению в установленном порядке, в которое брошюруются документы, необходимые для принятия решения о предоставлении льготного питания или об отказе в их предоставлении в срок до 1 октября ежегодно.

4.3. В случае перевода ребенка в

муниципальную общеобразовательную организацию из другой общеобразовательной организации, а также в случае возникновения права на льготное питание в течение учебного года, муниципальная общеобразовательная организация издает приказ о предоставлении льготного питания обучающимся и формирует личное дело в течение 5 рабочих дней с момента подачи родителями (законными представителями) заявления и документов, указанных в пункте 3.1. настоящего Положения.

4.4. Ответственность за правильность составления списков, расчетов сумм льготного питания и достоверность предоставляемых отчетов возлагается на руководителя муниципальной общеобразовательной организации.

УЛУСНЫЙ (РАЙОННЫЙ) СОВЕТ
ДЕПУТАТОВ
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
«ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС»
РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)ПЯТНАДЦАТАЯ
(ОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ

РЕШЕНИЕ № 72

«26» сентября 2024 года с. Чурапча

О присвоении звания
«Почетный гражданин
Чурапчинского улуса»

На основании Положения о звании «Почетный гражданин Чурапчинского улуса», утвержденного решением улусного Совета депутатов № 51 от 6 февраля 2014 года, улусный (районный) Совет депутатов муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) р е ш и л:

1. Присвоить звание «Почетный гражданин Чурапчинского улуса» Коркину Михаилу Игнатьевичу – почетному гражданину Мугудайского наслега, старшему советнику юстиции.

Председатель улусного (районного) Совета депутатов Я.П. Оконешников,
Глава МР «Чурапчинский улус»
С.А. Саргыдаев.

МИНИСТЕРСТВО ОБОРОНЫ
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

СЛУЖБА ПО КОНТРАКТУ В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ

contract.mil.ru

КУТУРБАН

Күндү кэргэним, аҕабыт, эһэбит, убайбыт, бырааппыт. Мурун Тыйымпыйа олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ

КАТАКИНОВ Семен Кириллович

ыарахан ыарыыттан соһучу олохтон туораабытын бары аймактарыгар, бииргэ үлэлээбит үлээннээхтэригэр диригинник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, бииргэ төрөөбүттэрэ.

Мырыла нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ

ХОМПОДОЕВА Мария Дмитриевна

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан убаастыыр кийииппитигэр Люция Васильевна, оҕолоругар, сиэннэригэр, бары бииргэ төрөөбүттэригэр диригин курубаммытын тиэрдэбит.

Соловьевтар, Захаровтар, Васильевтар, Пермиковтар, Ивановтар.

Соловьев нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, сэрии кэмин оҕото, тулаайаҕа, халыг аймах Хомподоевтар түмүс туттар киһилэрэ, Далбар Хотун, элбэх оҕо күн-күбэй ийэтэ, эбэтэ, хос эбэтэ

ХОМПОДОЕВА Мария Дмитриевна

89 сааһыгар уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан оҕолоругар Леонид Васильевичка, Люция Васильевна, Валентина Васильевна, Дмитрий Васильевичка, Андрей Васильевичка, чугас аймактарыгар диригин курубаммытын тиэрдэбит. Аһыгытын тэнгэ үллэстэбит.

Соловьев нэһилиэгин дьаһалтата, дьокутааттарын Сэбиэтэ, "Алгыс" кырдыаҕастар түмсүүлэрэ.

РОСПОТРЕБНАДЗОР

ЕДИНЫЙ КОНСУЛЬТАЦИОННЫЙ ЦЕНТР
РОСПОТРЕБНАДЗОРА 8-800-555-49-43

ЧТО ДЕЛАТЬ ЕСЛИ В СЕМЬЕ КТО-ТО ЗАБОЛЕЛ
ГРИППОМ ИЛИ КОРОНАВИРУСНОЙ ИНФЕКЦИЕЙ?

1. Вызовите врача.

2. Выделите больному отдельную комнату. Если это невозможно, соблюдайте расстояние не менее 1 метра от больного.

3. Ограничьте до минимума контакт между больным и близкими, особенно детьми, пожилыми людьми и лицами, страдающими хроническими заболеваниями.

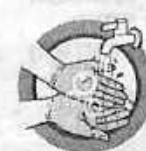
4. Часто проветривайте помещение, лучше всего каждые два часа.

5. Сохраняйте чистоту, как можно чаще мойте и дезинфицируйте поверхности бытовыми моющими средствами.

6. Выделите больному отдельную посуду для приема пищи. После использования ее необходимо дезинфицировать. Больной должен питаться отдельно от других членов семьи.

7. Часто мойте руки с мылом, особенно до и после ухода за больным.

8. Ухаживая за больным обязательно используйте маски и перчатки, дезинфицирующие средства.

9. Ухаживать за больным должен только один член семьи.

10. В комнате больного используйте дезинфицирующие средства, протирайте поверхности не реже 2 раз в день.

НЕ ЗАНИМАЙТЕСЬ САМОЛЕЧЕНИЕМ!

ТОЛЬКО ВРАЧ МОЖЕТ ПОСТАВИТЬ ДИАГНОЗ, НАЗНАЧИТЬ ОБСЛЕДОВАНИЕ
И КОМПЬЮТЕРНУЮ ТОМОГРАФИЮ ЛЕГКИХ!

БЕРЕГИТЕ СЕБЯ И СВОИХ
БЛИЗКИХ!

Подробнее на www.rospotrebnadzor.ru

Кэриэстэбил

Сырдык санаалаах күндү киһибит

Бу сыл Атырдьах ыйын 29 күнүгэр тапталлаах оҕом, эдьийибит өр сылларга "Чурапчы" сопхуоска, Эрилик Эристин аатынан сопхуос Хадаардаабы отделинетыгар, Хадаар ХЭТ-га зоотехнигынан, кэлин Чурапчыга тыа хаһаайыстыбатын управлениетыгар плем.-зоотехнигынан таһаарылаахтык үлэлээбит, Саха Республикатын тыатын хаһаайыстыбатын туйгуна, үлэ бэтэрээнэ **Викторова Ирина Егоровна** уһун ыарахан ыарыыттан бу орто дойдуттан барбыта 40 хонуга буолан ааста.

Ирина Егоровна 1957 сыллаахха Хоптоҕо нэһилиэгэр Мария Николаевна, Егор Гаврильевич Викторова иккис оҕонор күн сириг көрбүтэ. Кыра эрдэбиттэн үлэ-хамнаска сыстан улааппыта. Дьоллоох оҕо сааһа Дириг дэриэбинэтигэр ааспыта. Дириг орто оскуолатын ситиһиилээхтик үөрэнэн бүтэрбитэ. Оскуола кэннэ "Оскуола-производство-үрдүк үөрэх" диэн девизинэн Эрилик Эристин сопхуос Хоптоҕо отделинетыгар ньиэрэй, субан сүөһү көрөөччүнэн икки сыл үлэлээбитэ. Бу үлэлииригэр ньиэрэйдэрин ыйааһыннара үрдүк көрдөрүүлэрэн үлэ-хайбаһа, чиэстэнэрэ.

1978 сыллаахха Якутскайдаабы тыа хаһаайыстыбатын техникумугар зоотехник идэтигэр үөрэнэ кирибитэ, бу үөрэнэр сылларыгар техникум араас ыттар дьаһалларыгар актыыбынайдык кытара, биир бастыг студент буолбута, 1981 сыллаахха үөрэбин ситиһиилээхтик бүтэрэн зоотехник идэтин ылбыта. Дойдугар Сыланг нэһи-

лиэгэр «Чурапчы» сопхуоска ананан биэс сыл үлэлээбитэ, бэйэтин идэтин толору баһылаабыта. 1986 сыл олунньу ыйтан Эрилик Эристин аатынан сопхуос Хадаардаабы отделинетыгар үлэли кэлбитэ. Ирина Егоровна оччолорго эдэр эрчимнээх, бэйэтин идэтин чопчу билэр, үлэһит этэ. Хадаар отделинетын бары фермаларын кэрийэрэ, сүбэ-ама биэрэрэ. Үлэтигэр олус эппиэтинэстээх, хоһотан да толлон турбат үлэһит, хас биридии ыанньык фермаҕа хонтуруоллуур ыамнары онгороро, санга төрөөбүт ньиэрэйдэри нүөмэрдээн, өссө кулгаахтары иһигэр татуировка нүөмөр туруорара. Сүөһү сүттэбинэ бу интэриллибит нүөмэринэн буларга судургута уонна татуировка нүөмэринэн ханнык ынах оҕото буоларын, төрдүн кытта быһаарыахха себө. 1992 сылтан сопхуостар ыһыллан барбытара, ит кэмгэ Хадаар отделинеты бастаан аренднай тэрилтэ буолбута. Онтон отделение улахан ангара ыһыллыбакка "Хадаар" ХЭТ буолбута. Арендаҕа бастаһын Д.Д.Андреев, И.Д.Дьячковская, ХЭТ бэрэссэдээтэлинэн В.М.Алексеев, биригэдьиригэр В.Н.Григорьев, кылаабынай зоотехнигынан Ирина Егоровна буолбуттара. Хадаарга үлэлиир сылларыгар сут-кураан сыллар турбуттара. От-мас үүнүүтэ мөлтөөбүтэ, атын сиргэ Ньурбаҕа, Бүлүүгэ, Уус Майа сиригэр Нуотара учаастагар баран оттуурга күһэллэбиттэрэ. Эдэр сүөһүлэри Нуотараҕа кыстаппытара. Манна барытыгар, сүөһү хамсааһына, сүөһү аһылыгын нуормата. Ири-

на Егоровна суох буолбата. Сүөһүлэр моһуогурдаһарына зоотехник буолан туран бэтэринээрдэри кытта от тизээр массыналарынан барсан көмө онгороллор этэ, ол сылдьан куруук үлэ итэбэстэрин барытын көрөн, быһаарсан кэлэрэ. Сүөһү туругун көрөрө, отторун нуорматын тутуһуннара, от тизийитин хонтуруолга ылара. Саас сүөһүнү Нуотара учаастагыттан таһыыга, саас, күһүн эмитиер-сэрэтэр былааннаах үлэлэргэ тэбис-тэнгэ сылдьыһара. Самнаҕайдаах, Бэрэ, Кырыс фермаларыгар, Кууһума, Молой, Сири Холлоҕос сайылыктарга сүөһү ыйааһыннааһына, учуот, инвентаризация курдук отчуоттаах үлэлэри күүскэ ытара, барытын энкилэ суох онгороро. Сылгыһыттар күһүн, саас сылгыны муньаллара, манна бонитировка ытара, 1993 сылтан табаарыстыбанан олорон сылгы иитиитигэр первичнай учуоту ытан биэлэр бары тус бэйэ бэчээттэммиттэрэ. Атырдарга, биэлэргэ барыларыгар племенной хаартыска толоруллубута. Ыччат сылгыларга төрдүлэрэ суруллан иһэрэ. Хас да сыл бороода сүөһү хаһаайыстыбатыгар кандидатынан сырытыннарбыттара. Сылааы сылгы иитиитигэр бонитировка докумуоннара «Саха-племхолбоука» туттарыллан испиттэрэ. Бу барыта Ирина Егоровна сыралаах үлэтэ буолара... Бу үлэтинэн сылгыларга племенной хаһаайыстыба онгорботхоруттан олуһун диэн хомойоро.

Аны саһыл иити хайысхатыгар Ирина Егоровна билиит-көрүүтэ дириг буолааччы, түүлээби таһаарыһын курдук, хаһыс суортаах тири хаачысты-

баҕа туттарылларын эндэппэккэ билэрэ.

Ону таһынан биригэдьири уопускаҕа бардаҕына, сайын арыы сыабын маастарын кытта солбуйара. Ирина Егоровнаны ханна да сырыттаҕына сүөһү туһунан ыйыттааххына чопчу эппиэти ылабын, оннук кини үлэтин, идэтин 100 бырыһыан баһылаабыт, диригинник билэр сэдэх үлэһит этэ.

2003 сылтан тыа хаһаайыстыбатын управлениетыгар ынтырыллан племзоотехнигынан үлэлээбитэ. Манна хас биридии бааһынай хаһаайыстыбалар отчуоттарын онгорорго улахан көмөнү онгороро, сүөһүлэрин учуотун ытан Плем Холбоукака отчуоттууллара. Бу уустук отчуоттары биир да харгыһа суох онгорон сылы түмүктүүлэрэ.

Ирина иллэнг кэмигэр ордук иистэнэрин себүлүүрө. Сахалы таһаары себүлүүн тигэрэ, абыруонан илин-кэлин кэбиһэр аһыһа, араас дьэрэкээн саахыматтары, маллаах иһиттэри сиздэрэйдик онгороро. Ийэтэ Мария Николаевна Чурапчы улуугар тойуксут, Чурапчылыы оһуохайы таһаарыһы баһылаан илдьэ сылдьар, ычакка көбүлүүр ытык киһибит буолар. Бириэмэ булан ийэтин куонкустарга кытыннара, сахалыы халадаайы, хаһыаччы, сахалыы оноолоох соннору тигэн сөхтөрөрө. Аймах сиэн кыргыттарга кэмэй ылбакка да эрэ сөрү-сөп гына аныгылыы сахалыы халадаайдары тигэн бэлэһтиирэ.

Күндү киһибит Ирина Егоровна, наһаа амарах сүрэхтээх, талааннаах, кэрэ, сырдык санаалаах, куруук үөрэ-көтө сылдьарын бу баар курдук... Дьылба хаан онгоһуга ыарахан даһаны,

олох итэбэйбэппит! Ыарахан-нык ыалдьан да баран биридэ "айака" диэбэккэ үүнэр күнтэн үөрэн олоххо тардыһа сыппыта... Олус түргэнник олохтон туораа-быта наһаа да хомолтолоох...

Күндү оҕом, доһорбут, эдьийибит Ирина Егоровна, сырдык мичээринг, кэрэ мөс-сүөнүг биһиги өйбүтүгэр, санаабытыгар, сүрэхпитигэр куруутун тыыннаах буолуоҕа...

Ыарахан кэммитигэр көмө, сүбэ буолбут, бииргэ алтыспыт, үлэлээбит доһотторугар, чуолаан Мария Ньургустановна, Елизавета Александровна, Августа Иннокентьевна, улуус тыатын хаһаайыстыбатын хас да сыл салайыт Владимир Михайлович Ядрихинский, Чакыр нэһилиэгин баһылыгар Константин Иннокентьевич Лебедев, Иван Николаевич Алексеев, чугас ыалларбытыгар, Варвара Константиновна Еремеева, сиэн ырааттарбар Василий Иванович Гаврильевич, Егор Никодимович Гаврильевич ис сүрэхтэн мунура суох махтанабыт! Дьоллоох доруобай буолун!

Ийэтэ Мария Николаевна
Викторова, Улуус бочуоттаах
бэтэрээнэ, оҕолоро, сиэннэрэ,
хос сиэннэрэ.

"САНА ОЛОХ"
кылаабынай
эрэдэктэрэ

ГОРОХОВА
Людмила
Владимировна

Түрийтэччи: СӨ Бырабытыстыбата,
Саха Өрөспүүбүлүтэтин "Сахабэчээт"
Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтэ.
Таһаарыһа: СӨ "Сахабэчээт" ГАУ
Таһаарыһа аадырыһа: 677000,
Дьоккуускай к. Ордонниевскэ уул. 31, 124 каб.
төл.факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabechchat@mail.ru.
Российской Федерации Роспотребнадзор
СӨ салаататыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр
регистрацияламмыт нүөмөрэ—
ПН №ТУ14-00559.

Эрдэктэһинэ
аадырыһа: 678670,
Чурапчы сэл.,
П.П.Пинигина, 26 а.
Төлөпүүннэрбит:
эрэдэктэр—41-332,
отделлар—41-265.
E-mail: sanaoloh@mail.ru,
сайт: sanaoloh.ru,
telegram: @sanaoloh

Ааптар сурутар этилэр санаа редакция позициялар маһыан сөп түбүгөр буолуох.
Сурука ыйылар чычылар кырыкыстаахтарыгар эппиэтинэһи ааптар тус бэйэтэ сүгэр.

Хаһыат 26.09.2024 с. бэчээккэ бэрилиннэ. Дьоккуускай к. Вилюйскэй
переулок, 20 №-дээх дьыһыттар, "Ю.А. Гагарин аатынан Дьоккуускайдаабы
өрөспүүбүлүтэтигэр типография" АУо бэчээттэннэ.

Индекс: ПИ964. Тиража 1050. Кээмэйэ 2 б.л. Хаһыат сыаната 24 солк. Хаһыат
нэдиэлгэ биридэ: бээтинсэ таһар.

@SANAOLOH